

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: کلیات تحقیق.....	۱
۱-۱- مقدمه.....	۲
۲-۱- بیان مسئله.....	۳
۳-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق.....	۴
۴-۱- اهداف تحقیق.....	۵
۵-۱- سوالات تحقیق.....	۵
۶-۱- قلمرو تحقیق.....	۵
۱-۱- قلمرو موضوعی.....	۵
۲-۱- قلمرو مکانی.....	۶
۳-۱- قلمرو زمانی.....	۶
۷-۱- پیشینه تحقیق.....	۶
۸-۱- روش تحقیق.....	۹
۹-۱- تعاریف و واژگان کلیدی تحقیق.....	۹
۱۰-۱- چارچوب کلی تحقیق.....	۹
فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق.....	۱۱
۱-۲- مقدمه.....	۱۲
۲-۲- مبانی نظری مرکز محله.....	۱۲
۲-۲-۱- تعریف محله.....	۱۲
۲-۲-۲- سیر تحول تاریخی محله در شهرنشینی ایران.....	۱۳
۲-۲-۱- سیر تحولات محلات قبل از اسلام.....	۱۴
۲-۲-۲- سیر تحولات محلات در دوران اسلامی.....	۱۴
۲-۲-۲- جایگاه و نقش محلات در ساختار کالبدی - فضایی و اجتماعی شهرهای تاریخی ایران.....	۱۷
۲-۲-۳- اصول به کاررفته در شکل گیری محله ایرانی - اسلامی.....	۱۷
۲-۲-۳-۱- اصول کالبدی - فضایی در شکلگیری محله ایرانی.....	۱۸
۲-۲-۳-۲- اصول اجتماعی در شکل گیری محله ایرانی.....	۱۹
۲-۲-۴- مفهوم واحد همسایگی در شهرسازی معاصر غرب.....	۲۰

۲۱	۵-۲-۲-مقایسه تطبیقی مفهوم محله سنتی ایرانی با واحد همسایگی در شهرسازی معاصر غربی
۲۳	۶-۲-۲-معیارهای یک محله شهری موفق
۲۴	۷-۲-۲-پارامترهای تشکیل دهنده محلات پایدار
۲۶	۸-۲-۲-نوشهرگرایی و ایجاد یک محله پربازده
۲۷	۹-۲-۲-عناصر تشکیل دهنده محله
۲۷	۱-۹-۲-۲-عناصر شاخص محله
۲۸	۲-۹-۲-۲-عناصر توزیعی
۲۸	۳-۹-۲-۲-شبکه ارتباطی
۲۸	۱۰-۲-۲-مرکز محله
۲۹	۱-۱۰-۲-۲-انواع مراکز محلات
۲۹	۲-۱۰-۲-۲-ویژگی‌های کالبدی مرکز محله
۳۱	۳-۱۰-۲-۲-عوامل ایجاد کننده مراکز شهری با هویت
۳۳	۴-۱۰-۲-۲-عناصر تشکیل دهنده مرکز محله
۳۴	۵-۱۰-۲-۲-کاربری‌های مرکز محله
۳۵	۱۱-۲-۲-نتایج حاصل از مبانی نظری مربوط به مرکز محله
۳۶	۳-۲-مبانی نظری معماری ایرانی
۳۷	۱-۳-۲-سنت
۳۷	۱-۱-۳-۲-سنت در لغت
۳۷	۲-۱-۳-۲-سنت از نگاه بزرگان
۳۸	۲-۳-۲-سنت و معماری
۳۹	۳-۳-۲-معماری سنتی
۳۹	۱-۳-۳-۲-اصول بنیادی معماری سنتی
۴۰	۴-۳-۲-معماری ایرانی
۴۱	۵-۳-۲-الهام و برداشت از مفاهیم بنیادی معماری ایران
۴۵	۶-۳-۲-معماری ایران به مثابه سبک
۴۶	۷-۳-۲-کمال گرایی در معماری ایرانی
۴۷	۸-۳-۲-عناصر شاخص در معماری

..... ۴۸	..... ۳-۹-۳-۲ انواع نظام فضایی معماری ایرانی
..... ۴۸	..... ۳-۹-۱-۲ نظام فضایی سلسله مراتب مفهومی
..... ۴۹	..... ۳-۹-۲-۲ نظام فضایی مرکزی
..... ۴۹	..... ۳-۹-۳-۲ نظام فضایی محوری
..... ۴۹	..... ۳-۱۰-۲ مبانی اصلی معماری ایرانی
..... ۴۹	..... ۳-۱۰-۱-۲ مردم واری
..... ۵۰	..... ۳-۱۰-۲-۲ پرهیز از بیهودگی
..... ۵۰	..... ۳-۱۰-۳-۲ خودبسندگی
..... ۵۱	..... ۳-۱۰-۴-۲ درونگرایی
..... ۵۲	..... ۳-۱۰-۵-۲ نیارش
..... ۵۳	..... ۳-۱۱-۲ جمع بندی مبانی نظری مرتبط با معماری ایرانی
..... ۵۴	..... ۲-۴-۲ ضوابط، سرانه‌ها و خدمات استاندارد محله و مرکز محله
..... ۵۴	..... ۲-۴-۱-۲ خدمات شهری
..... ۵۴	..... ۲-۴-۲-۲ خدمات عمومی در طرح تفصیلی کرمان
..... ۵۶	..... ۲-۴-۳-۲ کاربری‌های واقع در مرکز محله و ضوابط مربوط به آن
..... ۵۶	..... ۲-۴-۳-۱-۲ محدوده مختلط خدماتی - مسکونی محله با کد MO
..... ۵۷	..... ۲-۴-۳-۲-۲ کاربری تجاری
..... ۵۷	..... ۲-۴-۳-۳-۲ ضوابط مربوط به احداث ساختمان تجاری
..... ۵۸	..... ۲-۴-۳-۴-۲ مکانیابی کاربری تجاری
..... ۵۹	..... ۲-۴-۳-۵-۲ پارکینگ
..... ۵۹	..... ۲-۴-۳-۶-۲ پارک‌ها و فضای سبز
..... ۶۰	..... ۲-۴-۳-۷-۲ کاربری ورزشی
..... ۶۰	..... ۲-۴-۳-۸-۲ معیارهای مکان یابی زمینهای ورزشی در شهر
..... ۶۱	..... ۲-۴-۳-۹-۲ معیارهای برنامه ریزی زمینهای ورزشی
..... ۶۲	..... ۲-۴-۳-۱۰-۲ زمینهای بازی کودکان
..... ۶۲	..... ۲-۴-۳-۱۱-۲ معیارهای مکان یابی و توزیع فضاهای بازی
..... ۶۳	..... ۲-۴-۳-۱۲-۲ کاربری آموزشی

صفحه	عنوان
۶۴	۲-۴-۳-۱۳-مهد کودک.....
۶۵	۲-۴-۳-۱۴-مرکز پیش دبستانی.....
۶۶	۲-۴-۳-۱۵-مدرسه ابتدایی.....
۶۶	۲-۴-۳-۱۶-راهنمایی.....
۶۷	۲-۴-۳-۱۷-کاربری مذهبی.....
۶۷	۲-۴-۳-۱۸-مسجد.....
۶۹	۲-۴-۳-۱۹-فضاهای تفریحی و فرهنگی.....
۷۰	۲-۴-۳-۲۰-کتابخانه.....
۷۳	۲-۴-۳-۲۱-کاربری بهداشتی - درمانی.....
۷۵	۲-۴-۴-جمع بندی استانداردهای کاربریهای پیشنهادی مراکز محله.....
۸۲	۲-۵-۵-بافت فرسوده.....
۸۲	۲-۵-۱-تعریف بافت فرسوده.....
۸۳	۲-۵-۲-طبقه بندی بافت های فرسوده:.....
۸۳	۲-۵-۳-شناسایی بافتهای فرسوده.....
۸۳	۲-۵-۳-۱-روشها و شاخصهای تعیین بافتهای فرسوده.....
۸۴	۲-۵-۳-۲-طبقه بندی بافتهای فرسوده از نظر شاخص های فرسودگی.....
۸۴	۲-۵-۴-خدمات مورد نیاز بافت فرسوده.....
۸۴	۲-۵-۴-۱-معیار بافت فرسوده.....
۸۴	۲-۵-۵-نقش طرح های محرک توسعه و کاربری های ارزش افزا در نوسازی بافت های فرسوده.....
۸۵	۲-۵-۶-محتوای طرح ویژه نوسازی بافت فرسوده.....
۸۶	۲-۵-۷-لزوم مداخله در بافت فرسوده.....
۸۶	۲-۶-جمع بندی فصل دوم.....
۸۸	فصل سوم: روش شناسی تحقیق.....
۸۹	۳-۱-مقدمه.....
۸۹	۳-۲-نوع تحقیق.....
۹۰	۳-۳-روش تحقیق.....
۹۱	۳-۴-روش و ابزار گردآوری اطلاعات.....

عنوان	صفحه
۳-۴-۱-روش کتابخانه ای.....	۹۱
۳-۴-۲-روش میدانی.....	۹۲
فصل چهارم: یافته‌های تحقیق.....	۹۴
۴-۱-مقدمه.....	۹۵
۴-۲-بررسی نمونه‌های موردی.....	۹۵
۴-۲-۱-شوشترنو (خوزستان ۱۳۵۹-۱۳۵۳ خورشیدی).....	۹۵
۴-۲-۲-محلّه فهادان در شهر یزد.....	۱۰۷
۴-۲-۳-مرکز محلّه معاصر مشهد - محلّه ادیب (قاسم آباد).....	۱۱۲
۴-۲-۳-۱-بررسی کارکردهای مرکز محلّه ادیب (قاسم آباد).....	۱۱۴
۴-۲-۳-۲-بررسی ویژگیهای کالبدی مرکز محلّه ادیب (قاسم آباد).....	۱۱۶
۴-۲-۴-مرکز همسایگی رادبرن (نمونه خارجی).....	۱۱۷
۴-۲-۴-۱-بررسی تطبیقی محلّه فهادان و واحد همسایگی غربی رادبرن.....	۱۱۸
۴-۲-۵-یافته‌های مطالعات تطبیقی موردی.....	۱۲۱
۴-۲-۵-۱-در باب بررسی کارکردهای مرکز محلات - در مرکز محلّه فهادان و شوشترنو.....	۱۲۲
۴-۲-۵-۲-نتایج بررسی ویژگیهای کالبدی مرکز محلات ایرانی در مرکز محلّه فهادان، شوشترنو.....	۱۲۳
۴-۲-۵-۳-بررسی خصوصیات کالبدی مرکز محلّه شوشترنو و تداعی اهداف کامران دیبا:.....	۱۲۴
۴-۳-۳-بررسی آثار صاحب نظر (کامران دیبا).....	۱۲۷
۴-۳-۱-مرکز اجتماعی و پارک محلی شفق (یوسف آباد) - ۱۳۴۸-۱۳۴۵ خورشیدی اثر کامران دیبا.....	۱۲۷
۴-۳-۱-۱-ایده ی طرح پارک یوسف آباد:.....	۱۲۹
۴-۳-۱-۲-بررسی طرح معماری مرکز اجتماعی و پارک محلّه یوسف آباد.....	۱۳۰
۴-۳-۲-فرهنگسرای نیاوران - تهران، ۱۳۵۷-۱۳۴۹ خورشیدی اثر کامران دیبا - صاحب نظر.....	۱۳۴
۴-۳-۲-۱-ایده ی طرح و برنامه فرهنگسرای نیاوران.....	۱۳۵
۴-۳-۲-۲-بررسی طرح معماری مجموعه ی فرهنگسرای نیاوران.....	۱۳۶
۴-۳-۳-موزه هنرهای معاصر تهران، ۱۳۵۵-۱۳۴۶ خورشیدی اثر کامران دیبا.....	۱۴۱
۴-۳-۳-۱-ایده ی طرح و معماری موزه ی هنرهای معاصر.....	۱۴۲
۴-۳-۳-۲-بررسی طرح معماری موزه ی هنرهای معاصر.....	۱۴۴
۴-۳-۴-یافته مطالعات آثار صاحب نظر.....	۱۵۲

فصل پنجم: نتیجه گیری و طراحی.....	۱۵۳
۱-۵- مقدمه.....	۱۵۴
۲-۵- جمع بندی یافته‌های تحقیق.....	۱۵۴
۳-۵- تنظیم و تدوین مبانی نظری پروژه به همراه مبانی طراحی.....	۱۵۹
۴-۵- شناخت محدوده مورد مطالعه.....	۱۶۰
۱-۴-۵- شناخت شهر کرمان.....	۱۶۰
۱-۴-۵-۱- جایگیری شهر کرمان و وضعیت جغرافیایی.....	۱۶۰
۱-۴-۵-۲- بررسی وضعیت باد.....	۱۶۰
۱-۴-۵-۳- سیمای شهر کرمان.....	۱۶۱
۱-۴-۵-۴- سازمان فضائی و حدود کلی توسعه شهر کرمان.....	۱۶۱
۱-۴-۵-۵- حدود شهر قدیم کرمان.....	۱۶۲
۱-۴-۵-۶- دروازه‌های شهر قدیم.....	۱۶۲
۱-۴-۵-۷- نحوه تشکیل شهر قدیم کرمان و گسترش آن.....	۱۶۴
۱-۴-۵-۸- استخوان بندی راه‌ها.....	۱۶۵
۱-۴-۵-۹- بارندگی.....	۱۶۶
۱-۴-۵-۱۰- شیب زمین.....	۱۶۷
۲-۴-۵- شناخت قدیم کرمان.....	۱۶۷
۱-۲-۴-۵- ساختار بافت شهری کرمان.....	۱۶۷
۲-۲-۴-۵- چشم‌انداز فضایی بافت شهر کرمان.....	۱۶۸
۳-۲-۴-۵- شناخت محدوده و موقعیت بافت قدیم در شهر.....	۱۷۰
۴-۲-۴-۵- نحوه اشغال فضا و بررسی ریخت‌شناسی بافت قدیم.....	۱۷۱
۵-۲-۴-۵- ساختار فرهنگی و اجتماعی مردم کرمان و ساکنان بافت قدیم.....	۱۷۲
۶-۲-۴-۵- شبکه معابر در بافت قدیم.....	۱۷۲
۷-۲-۴-۵- مشکلات مربوط به وضع عمومی شبکه معابر و تأسیسات و تجهیزات بافت قدیم و مرکز شهر.....	۱۷۳
۸-۲-۴-۵- فضاهای شهری وابسته به بافت قدیم.....	۱۷۳
۹-۲-۴-۵- عناصر باارزش بافت قدیم.....	۱۷۴
۱۰-۲-۴-۵- بررسی عناصر هویتی.....	۱۷۶

صفحه	عنوان
۱۷۷	۵-۴-۲-۱۱- محله‌های بافت قدیم.....
۱۷۹	۵-۵- تحلیل سایت.....
۱۸۰	۵-۶- برنامه‌ریزی فیزیکی طرح.....
۱۸۱	۵-۷- ایده‌پردازی طرح.....
۱۸۱	منابع.....
۱۸۹	پیوست‌ها.....

فهرست شکل‌ها

عنوان	صفحه
شکل ۱-۱- چارچوب کلی تحقیق.....	۱۰
شکل ۱-۲- نمودار اصول شکل‌گیری محلات سنتی بر پایه اصول کالبدی و اجتماعی.....	۱۷
شکل ۲-۲- الگویی از ساختار فضایی شهرهای تاریخی ایران در گذشته و موقعیت مراکز محلات.....	۱۸
شکل ۳-۲- مصداق مرکزیت در معماری ایرانی (کاتب، ۱۳۹۱).....	۴۲
شکل ۴-۲- مصداق انعکاس در معماری ایرانی (کاتب، ۱۳۹۱).....	۴۲
شکل ۵-۲- مصداق پیوند معماری با طبیعت در معماری ایرانی (کاتب، ۱۳۹۱).....	۴۳
شکل ۶-۲- مصداق هندسه در معماری ایرانی (کاتب، ۱۳۹۱).....	۴۳
شکل ۷-۲- مصداق شفافیت و تداوم در معماری ایرانی (کاتب، ۱۳۹۱).....	۴۴
شکل ۸-۲- مصداق راز و ابهام در معماری ایرانی (کاتب، ۱۳۹۱).....	۴۴
شکل ۹-۲- مصداق تعادل موزون در معماری ایرانی (کاتب، ۱۳۹۱).....	۴۵
شکل ۱-۳- نمودار بررسی مصادیق.....	۹۳
شکل ۱-۴- نمای کلی شهرک شوشتر نو.....	۹۵
شکل ۲-۴- طرح کلی شهرک شوشتر نو.....	۹۵
شکل ۳-۴- شهرک شوشتر نو.....	۹۶
شکل ۴-۴- شهرک شوشتر نو.....	۹۷
شکل ۵-۴- شوشتر نو - محور اصلی (محور پیاده).....	۹۸
شکل ۶-۴- بدنه منسجم و پیوسته ساختمان‌های دیبا.....	۹۸
شکل ۷-۴- ساختمان‌های شوشتر نو.....	۹۹
شکل ۸-۴- سنگ فرش کوچه در شهرک شوشتر نو.....	۹۹
شکل ۹-۴- طرح اولیه‌ی مهندسان مشاور داض از شهرک شوشتر نو.....	۱۰۰
شکل ۱۰-۴- ایجاد فضاهای باز عمومی با مقیاس‌های مختلف در شهرک شوشتر نو.....	۱۰۱
شکل ۱۱-۴- پیاده‌روهای متفاوت در شهرک شوشتر نو.....	۱۰۱
شکل ۱۲-۴- پیاده‌روهای متفاوت در شهرک شوشتر نو.....	۱۰۲
شکل ۱۳-۴- نقشه‌ی وضع موجود شوشتر نو.....	۱۰۳
شکل ۱۴-۴- تصاویر وضعیت فعلی شوشتر نو.....	۱۰۳
شکل ۱۵-۴- محله فاز اول شوشتر نو.....	۱۰۴

- شکل ۴-۱۶- شوشتر نو محله ی فاز اول- قرارگیری معابر پیاده و بن بست ۱۰۵
- شکل ۴-۱۷- شوشتر نو محله ی فاز اول - معابر محله..... ۱۰۵
- شکل ۴-۱۸- میدان محله ی فاز اول..... ۱۰۶
- شکل ۴-۱۹- مرکز محله ی فاز اول شوشتر نو..... ۱۰۷
- شکل ۴-۲۰- بافت تاریخی شهر یزد و موقعیت محله فهادان (توسلی، ۱۳۷۱)..... ۱۰۸
- شکل ۴-۲۱- گذرهای باریک اطراف محله فهادان (توسلی، ۱۳۷۱)..... ۱۰۹
- شکل ۴-۲۲- مرکز محله فهادان (توسلی، ۱۳۷۱)..... ۱۰۹
- شکل ۴-۲۳- چشم اندازی از محله فهادان..... ۱۱۰
- شکل ۴-۲۴- مدرسه ضیائیه - از عناصر مرکز محله فهادان..... ۱۱۰
- شکل ۴-۲۵- موقعیت مرکز محله فهادان در ارتباط با گذر محله (توسلی، ۱۳۷۱)..... ۱۱۱
- شکل ۴-۲۶- مرکز محله فهادان در یزد..... ۱۱۱
- شکل ۴-۲۷- عناصر تاریخی مرکز محله فهادان..... ۱۱۲
- شکل ۴-۲۸- گذرهای منتهی به مرکز محله..... ۱۱۲
- شکل ۴-۲۹- استفاده از ساباط در گذرهای محلی..... ۱۱۲
- شکل ۴-۳۰- موقعیت قرارگیری مرکز محله ادیب (قاسم آباد) - معاصر مشهد..... ۱۱۳
- شکل ۴-۳۱- طرح تفصیلی منطقه ۱۰ پیشنهادی مرکز محله قاسم آباد..... ۱۱۳
- شکل ۴-۳۲- دیدهای مختلف مرکز محله ادیب (قاسم آباد)..... ۱۱۴
- شکل ۴-۳۳- نقشه شهر رادبرن. شهر از سه واحد همسایگی تشکیل شده است (ثقه الاسلامی، ۱۳۹۱)..... ۱۱۷
- شکل ۴-۳۴- نقشه شهر رادبرن. موقعیت واحد همسایگی در شهر..... ۱۱۸
- شکل ۴-۳۵- مقایسه دو الگوی محله ایرانی و واحد همسایگی غربی..... ۱۲۱
- شکل ۴-۳۶- مرکز اجتماعی و پارک محلی شفق..... ۱۲۷
- شکل ۴-۳۷- مرکز اجتماعی و پارک محلی شفق..... ۱۲۷
- شکل ۴-۳۸- مجموعه مرکز اجتماعی یوسف آباد - کاربری‌های پیشنهادی..... ۱۲۸
- شکل ۴-۳۹- پل مجموعه مرکز اجتماعی یوسف آباد..... ۱۲۸
- شکل ۴-۴۰- مرکز اجتماعی یوسف آباد..... ۱۲۹
- شکل ۴-۴۱- موقعیت و تصاویر ساختمان‌های مجموعه یوسف آباد در ارتباط با یکدیگر..... ۱۳۰
- شکل ۴-۴۲- ساختمان قدیمی مجموعه یوسف آباد..... ۱۳۰

- شکل ۴-۴۳- پارک و مرکز اجتماعی شفق..... ۱۳۱
- شکل ۴-۴۴- استفاده از سامان دهی پرکاربرد و الگوی حیاط مرکزی در ساماندهی ساختمانهای مرکز اجتماعی..... ۱۳۱
- شکل ۴-۴۵- تاکید بر اهمیت و ارزش ساختمان قدیمی، از طریق موقعیت آن در مجموعه..... ۱۳۲
- شکل ۴-۴۶- قرارگیری ساختمان قدیمی در آکس حرکتی اصلی و انتهای محورهای حرکتی ← ارزش دادن به قدمت بنا..... ۱۳۲
- شکل ۴-۴۷- اهمیت دادن و در نظر گرفتن حضور مخاطب و توجه به ابعاد سایت و کاربری عمومی راههای مارپیچ برای طولانی تر کردن مسیر به دلیل کوچکی باغ..... ۱۳۲
- شکل ۴-۴۸- ایجاد مرز و تفکیک فضایی با استفاده از رمپ همراه با آبنما..... ۱۳۲
- شکل ۴-۴۹- توجه به تنوع دید و منظر مخاطب..... ۱۳۳
- شکل ۴-۵۰- اجرای پنجره‌های آفتاب گیر به صورت فرورفته ← در نظر گرفتن آسایش انسانی..... ۱۳۳
- شکل ۴-۵۱- استفاده از آجر روشن با بند سفید به عنوان مصالح نمایی غالب ساختمان‌ها..... ۱۳۳
- شکل ۴-۵۲- استفاده از آثار هنری حجمی در مقیاس انسانی (یک به یک)..... ۱۳۳
- شکل ۴-۵۳- ابنیه طراحی شده در مرکز اجتماعی شفق..... ۱۳۴
- شکل ۴-۵۴- فرهنگسرای نیاوران..... ۱۳۴
- شکل ۴-۵۵- نمونه‌هایی از حفظ درختان وضع موجود در مجموعه نیاوران..... ۱۳۶
- شکل ۴-۵۶- توده گذاری مجموعه نیاوران - غلبه فضا به توده..... ۱۳۶
- شکل ۴-۵۷- سازمان دهی خطی و مرکزی در مجموعه..... ۱۳۷
- شکل ۴-۵۸- ساماندهی خطی..... ۱۳۷
- شکل ۴-۵۹- پررنگ کردن نقاط عطف..... ۱۳۷
- شکل ۴-۶۰- اجرای بازشوهای فرورفته در حجم نمایی ساختمان..... ۱۳۸
- شکل ۴-۶۱- استفاده از الگوهای معماری ایرانی در مجموعه نیاوران..... ۱۳۸
- شکل ۴-۶۲- جانمایی کاربری‌ها مطابق با عملکرد و دیدگاه طراح..... ۱۳۹
- شکل ۴-۶۳- استفاده از پودر سنگ زرد و سفید در بتن نما..... ۱۳۹
- شکل ۴-۶۴- تصاویر کاربری‌های گرد آمده در حیاط فرهنگسرا با کاربردهای متفاوت و در عین حال محیطی یکپارچه..... ۱۴۰
- شکل ۴-۶۵- استفاده از آثار هنری حجمی در مقیاس انسانی (یک به یک)..... ۱۴۰

- شکل ۴-۶۶- نفوذپذیری مجموعه..... ۱۴۰
- شکل ۴-۶۷- خط زمین متنوع..... ۱۴۱
- شکل ۴-۶۸- موزه هنرهای معاصر تهران..... ۱۴۱
- شکل ۴-۶۹- ایده کانسپت فضای داخلی موزه هنرهای معاصر..... ۱۴۲
- شکل ۴-۷۰- ایده فضای باز میانی در پروژه‌های استاد دیبا..... ۱۴۳
- شکل ۴-۷۱- بخش های موزه..... ۱۴۳
- شکل ۴-۷۲- پلان طبقات همکف و زیرزمین موزه..... ۱۴۴
- شکل ۴-۷۳- طراحی زنجیروار و پیوسته موزه..... ۱۴۵
- شکل ۴-۷۴- اهمیت ویژه قائل شدن برای فضای شروع بازدید کننده در موزه..... ۱۴۵
- شکل ۴-۷۵- کلیت فضاهای موزه..... ۱۴۵
- شکل ۴-۷۵- نورگیرهای موزه..... ۱۴۶
- شکل ۴-۷۶- استفاده از حیاط مرکزی با حوض وسط و اتاق‌های دور تادور، هشتی ایرانی، حوض خانه ایرانی و خط افق بادگیری شهرهای کویری..... ۱۴۶
- شکل ۴-۷۷- دیواره‌های بسته و کم روزنه، توپر و سنگین..... ۱۴۶
- شکل ۵-۱- نمودار جهت و سرعت باد کرمان (کسمائی، ۱۳۸۴: ۱۸۷)..... ۱۶۱
- شکل ۵-۲- حدود شهر قدیم (مرادی، ۱۳۷۱: ۱۲)..... ۱۶۲
- شکل ۵-۳- دروازه باغ نظر (دروازه ارگ کنونی)..... ۱۶۳
- شکل ۵-۴- موقعیت دروازه‌ها در بافت قدیم کرمان (زنگی‌آبادی، ۱۳۷۰: ۹۵)..... ۱۶۳
- شکل ۵-۵- محورهای ارتباطی اصلی شهر کرمان..... ۱۶۶
- شکل ۵-۶- محور جنوب شرقی..... ۱۶۶
- شکل ۵-۷- جاده تهران..... ۱۶۶
- شکل ۵-۹- موقعیت بافت قدیم و توسعه شهر کرمان (زنگی‌آبادی، ۱۳۷۰: ۳۷)..... ۱۷۱
- شکل ۵-۱۰- محدوده بافت قدیم؛ GOOGLE EARTH..... ۱۷۱
- شکل ۵-۱۱- تقسیم‌بندی محلات قدیم (مرادی، ۱۳۷۱: ۱۶)..... ۱۷۸
- شکل ۵-۱۲- مراکز محلات شهر قدیم (مرادی، ۱۳۷۱: ۱۸)..... ۱۷۸

فهرست جدول‌ها

عنوان	صفحه
جدول ۱-۲- مقایسه تطبیقی مفهوم محله سنتی ایرانی با واحد همسایگی در شهرسازی معاصر غربی (ثقه الاسلامی و امین زاده، ۱۳۹۲).....	۲۱
جدول ۲-۲- معیارها و شاخص‌های پایداری محله (احمدی باروق و همکاران، ۱۳۹۵).....	۲۵
جدول ۳-۲- ویژگی‌های واحد همسایگی و محله پیشنهادی (حبیبی، ۱۳۸۰).....	۳۵
جدول ۴-۲- نتایج حاصل از مبانی نظری مربوط به مرکز محله.....	۳۵
جدول ۵-۲- سرانه‌های کاربری‌ها به تفکیک مقیاس عملکردی کاربری‌ها (طرح تفصیلی کرمان).....	۵۵
جدول ۶-۲- سرانه‌های پیشنهادی (طرح ساختاری در بازنگری طرح تفصیلی کرمان).....	۵۶
جدول ۷-۲- ضوابط احداث ساختمان تجاری (طرح تفصیلی).....	۵۷
جدول ۸-۲- آستانه جمعیتی مورد لزوم برای خدمات آموزشی در سطح محله (TIME SAVER).....	۶۴
جدول ۹-۲- مشخصات و سرانه مهد کودک محله ای (طرح تفصیلی کرمان).....	۶۵
جدول ۱۰-۲- مساحت مورد نیاز یک مدرسه ابتدایی (طرح تفصیلی کرمان).....	۶۶
جدول ۱۱-۲- سرانه و مساحت مورد نیاز مدرسه راهنمایی (طرح تفصیلی کرمان).....	۶۷
جدول ۱۲-۲- مساحت و سرانه کتابخانه‌های عمومی بر اساس جمعیت (قسمتی از جدول سازمان مدیریت و برنامه ریزی، ۱۳۹۳).....	۷۳
جدول ۱۳-۲- میزان نیاز به پارکینگ برای کاربری‌های مختلف در محله (پاکزاد، ۱۳۸۶).....	۷۴
جدول ۱۴-۲- مقایسه سرانه کاربری‌ها در مقیاس محلی در منابع مختلف.....	۷۵
جدول ۱۵-۲- استانداردهای پیشنهادی واحدهای تجاری (محله).....	۷۶
جدول ۱۶-۲- استانداردهای پیشنهادی کودکستان و مهد کودک.....	۷۷
جدول ۱۷-۲- استانداردهای پیشنهادی دبستان.....	۷۸
جدول ۱۸-۲- استانداردهای پیشنهادی کاربری ورزشی محله.....	۷۹
جدول ۱۹-۲- استانداردهای عمومی کاربری فرهنگی - مذهبی.....	۸۰
جدول ۲۰-۲- استانداردهای پارک محله.....	۸۱
جدول ۲۱-۲- استانداردهای کاربری بهداشتی و درمانی محله.....	۸۲
جدول ۱-۴- بررسی کارکردهای مرکز محله ادیب (قاسم آباد) - منبع نگارنده.....	۱۱۵
جدول ۲-۴- مقایسه تطبیقی محله ایرانی با واحد همسایگی غربی (ثقه الاسلامی و همکاران، ۱۳۹۲).....	۱۱۹
جدول ۳-۴- بررسی کارکردهای مرکز محله در فهادان و شوشتر نو - منبع نگارنده.....	۱۲۲

جدول ۴-۴- بررسی ویژگیهای کالبدی مرکز محله فهادان و شوشتر نو.....	۱۲۵
جدول ۴-۵- تحلیل آثار و الگوهای استخراج شده از آثار کامران دیبا (محمودزاده، ۱۳۹۴: ۱۵۸).....	۱۴۷
جدول ۵-۱- کارکردهای موردنظر در طراحی مرکز محله و اهداف متناظر آن (منبع: نگارنده).....	۱۵۸
جدول ۵-۲- جدول مبانی‌ها مبانی نظری - مبانی معماری (منبع: نگارنده).....	۱۵۹
جدول ۵-۳- نحوه تشکیل شهر قدیم کرمان و گسترش آن.....	۱۶۴
جدول ۵-۴- چشم‌انداز فضایی بافت شهر کرمان.....	۱۶۸
جدول ۵-۶- برخی از عناصر بارزش در بافت تاریخی و قدیم کرمان.....	۱۷۵

چکیده

هدف اصلی تحقیق حاضر طراحی مرکز محله سردار نصرت کرمان بانگاهی به بازخوانی معماری ایرانی است. روش این تحقیق اسنادی (کتابخانه ای) با تحلیل نمونه‌های موردی بود. در تحقیق حاضر پس از تهیه طرح تحقیق و مطالعه و جمع آوری مبانی نظری آن، شکل و طرح محیط مناسب مرکز محله مشخص گردید، سپس نمونه‌های موردی تحلیل و تجزیه گردید و با بهره‌گیری از نتایج حاصل از آنها، نتیجه‌گیری و پیشنهادات ارائه گردید. نتایج تحقیق نشان داد که چهار ویژگی مهم در فضای عمومی موفق و تبدیل این فضاها به فضای شهری که بستر تعاملات اجتماعی نیز باشد، به شرح ذیل می‌باشد: دسترسی و بهم پیوستگی، آسایش و منظر، فعالیت‌ها (کارکردها) و اجتماع پذیری، که از این موارد باید در طراحی محیط کالبدی مرکز محله مان بهره‌گیری. با جمع بندی مباحث فضای عمومی، فضای شهری و مرکز محله، در نهایت می‌توان چنین بیان نمود که در گذشته مراکز محله ای به بهترین وجه تامین کننده نیازهای ساکنین خود در ابعاد مختلف مذهبی، ارتباطی، خدماتی و اجتماعی بوده اند و مراکز محلات، محل تجمع ساکنین خود بوده و حیات جمعی از رونق و پویایی لازم برخوردار بوده است و متاسفانه در حال حاضر این مراکز با آسیب جدی روبرو شده اند، که بخشی مربوط به کم‌رنگ شدن معنای زندگی جمعی و فضای عمومی و بخشی دیگر مربوط به عدم تامین فضای کالبدی مناسب، که به دلیل تغییرات ساختاری در کارکردهای شهری به وجود آمده است، می‌باشد.

واژگان کلیدی:

مرکز محله، معماری ایرانی، معماری سنتی، محله سردار نصرت کرمان

فصل اول: کلیات تحقیق

گذشته ی تاریخی همواره بخش مهمی از هویت اجتماعی فرد محسوب می شود و نوع بینش روایتگر تاریخی به دغدغه او برای حفظ هویت که خود ماهیتی چند گانه داشته، مربوط می شود. این خودآگاهی تاریخی و تعلق خاطر به گذشته، عرصه ای را می گشاید که در آن، انسان گفت و گو با گذشته ی تاریخی خویش قرار گرفته و به بازیابی و درک جایگاه خویشتن امروز دست می یابد. در این گفت و گوی گذشته و حال است که انسان تغییرات ضروری هویتی خود را کشف کرده و در دنیای امروز، هویت خود را باز تفسیر می نماید و در نهایت زندگی خود معنا می بخشد. دغدغه ی ایجاد کیفیت در فضای معماری به عنوان یکی از اصلی ترین اهداف معماران و پژوهشگران این عرصه، توجه آن ها را به مفاهیم و شیوه هایی جلب کرده که اصل آن ها با اتکا بر تجربیات بشری و تسلسل هویتی دستاوردهای انسان با نسل پیشین و پیش دانسته های انسان، بنیان نهاده شده است. از این منظر، نقش و کارکردهای الگو و دیگر مفاهیم مرتبط در حوزه ی اندیشه و عمل قابل بررسی است (حمزه نژاد و رادمهر، ۱۳۹۶).

معماری ایران یکی از غنی ترین نمونه های معماری بومی با دستاوردهای فرمی قابل ذکر در جهان است که در گذر از دوران اسلامی به یکی از نمونه های موفق معماری مفهومی، هویت ساز، معناگرا و عرفانی تبدیل شده است. ایرانیان در معماری، اسلام را بر پایه های ساسانی مستقر ساختند سپس با تمدن قدرتمند به آن ویژگی ایرانی را افزودند. اما گسست تاریخی روزگار معاصر از سیر تکامل دستاوردهای پیشکسوتان معماری موجب تولید فضای ناخوانا در شهرهای معاصر گردیده است. این ناخوانایی تا جایی پیش رفته که در روزگار معاصر نمی توانیم رابطه ای منطقی با معماری گذشته برقرار نماییم گویی شاهکارهای معماری ایرانی در جای دیگری ساخته شده و یا به وسیله افرادی غیر ایرانی بر پا گردیده اند، تا این حد با معماری معاصر ما بیگانه اند. از سوی دیگر گویی زبان طراحی این بناها برای ما غیر قابل درک است که معماری معاصر ما تا این درجه از شکوه میراث های جاودان پدرانمان بی بهره مانده است. ساختمان هایی که امروزه در سطح شهرها معرف معماری معاصر ایران به شمار می روند، اغلب فاقد مبانی نظری و هویت اصیل معماری این سرزمین هستند. مدت هاست که یکی از دغدغه های اصلی معماران و طراحان شهری ما این شده که چگونه و با چه اصول و ضوابطی طراحی کنند تا نتیجه ی کارشان طراحی باشد که بجای الگو برداری و تقلید از سبک های دائماً در تغییر غرب، رنگ و بوی ایرانی داشته و به نوعی در تکمیل و ادامه ی سنت معماری گذشته ی این سرزمین پهناور باشد (قاسمی نژاد، ۱۳۹۳).

معماری ایران دارای ویژگی هایی است که در مقایسه با معماری دیگر کشورهای جهان از ارزشی بخصوص برخوردار است: ویژگی هایی چون طراحی متناسب، محاسبات دقیق، فرم درست پوشش، رعایت مسائل فنی و علمی در ساختمان، ایوان های رفیع، ستون های بلند و بالاخره تزیینات گوناگون که هر یک در عین سادگی

معرف شکوه معماری این سرزمین است. همانطور که استاد پیرنیا معتقد است: معماری ایران بر اصولی چون مردم‌واری، خودبسندگی، پرهیز از بیودگی، بهره‌گیری از پیمون (مدول) نیارش (استاتیک) و درون‌گرایی نهاده شده است. یادگارهایی با ارزش چون رباطی دورافتاده در حاشیه کویر یا بقایای میل و مناره‌ای در یک روستا یا نیایشگاهی در بزرگترین میدان یک شهر همه بیان‌کننده این واقعیت است که معماران و هنرمندان و استادکاران، موارد یاد شده را همواره مدنظر داشته‌اند (قاضی زاده، ۱۳۹۵).

مرکز محلات، معرف هویت شهری، فرهنگ، ارزش تاریخی و همچنین نمادی از جایگاه شهرسازی ایرانی و زندگی جمعی در شهرهای تاریخی می‌باشند که از دیرباز به عنوان یک قرارگاه رفتاری در محلات حضور داشتند. اما متأسفانه محلات امروز به واسطه سرعت و شتابی که برای مدرنیزه شدن به خود گرفته‌اند، موجب اضمحلال این فضای شهری را فراهم آورده‌اند و مرکز محلات که حیات دومی برای ساکنین و مکانی برای حضور پذیری افراد محله بودند، به مرور زمان از میان بافت محلات حذف شدند. از این رو، هدف اصلی این پژوهش آن است که مفهوم، کارکرد، عملکرد و نحوه فعالیت مرکز محلات را در بافت‌های تاریخی بیان کند (حصاری و غفوریان، ۱۳۹۴).

مرکز محله در معماری گذشته همچون نگینی در قلب محلات وجود داشته که تمامی خصوصیات و مشخصات یک فضای مفصل و رابط را در یک محدوده شهری ایفا می‌کرده است، که با توجه به تغییر چیدمان فضایی و ساختاری شهرهای امروزی، این گونه مرکز محله‌ها از بین رفته و نابود شده‌اند و دیگر فضایی را با کاربری مختص به پاتوق در محلات نمیتوان یافت. لذا میتوان با اختصاص فضایی در محلات، به عنوان "سرای محله"، تمامی این خصوصیات را بازآفرینی کرد. در زمینه مدیریت محله در گذشته، هر محله دارای فضایی نیمه مستقل در اداره امور داخلی و تأمین نیازهای خود بود. رهبری و هدایت فعالیتهای اجتماعی در محله‌ها و حقوق اجتماعی مردم در محله‌ها با کدخداها و کلانتران بود که از مهران و اعیان محله بودند. به این ترتیب مدیریت محله‌ای نقشی تأثیرگذار در ارتقا کیفیت خدمات محله‌ای داشت لذا میتوان مهمترین ویژگی یک محله را داشتن مرکز دانست. محله به هر شکلی که باشد دارای یک نقطه‌ی مرکزی به نام مرکز محله است که فاصله اش از همه‌ی قسمت‌های یک محله، فاصله‌ی معقول است (زمانی و شمس، ۱۳۹۱).

۱-۲- بیان مسئله

باتوجه به اینکه نیاز هر محله، مرکز محله‌ای می‌باشد تا اهالی آن محله بتوانند در رفاه و آسایش بیشتری باشند و از امرار معاش و گردش اقتصادی در محله‌ها به کار گرفتن اهالی محله باشند تا ساکنین نیز بتوانند از سایر اماکنات مرکز محله علاوه بر تأمین شغل و درآمد بهره‌برند. عدم وجود چنین مجموعه‌ای در محله‌ی سردار نصرت، باعث شد تا برای طراحی آن برانگیخته شویم. با توجه به ایجاد بستری مناسب، هم‌راستا با معماری